

De engastrimytho

᾽Ωριγένους εἰς τὴν τῶν Βασιλειῶν α΄.

1 Τὰ ἀναγνωσθέντα πλείονά ἐστιν, καὶ ἐπεὶ χρή ἐπιτεμνόμενον εἰπεῖν, δ' εἰσὶν περικοπαί. ἀνεγνώσθη τὰ ἐξῆς τῶν περὶ Νάβαλ τὸν Καρμήλιον. εἶτα μετὰ τοῦτο ἡ ἱστορία ἢ περὶ τοῦ κεκρύφθαι τὸν Δαβὶδ παρὰ τοῖς Ζιφαίοις καὶ διαβεβλήσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτῶν, ἔλη λυθέναι δὲ τὸν Σαοὺλ βουλόμενον λαβεῖν τὸν Δαβὶδ καὶ ἐληλυθότα ἐπιτηρῆσαι καιρόν, ἐπεληλυθέναι τε τῷ Σαοὺλ τὸν Δαβὶδ καὶ εἴλη φένοι, κοιμωμένου αὐτοῦ καὶ τῶν φρουρούντων αὐτόν, «τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος» καὶ μετὰ τοῦτο ἔλεγχον προσενηνοχένοι τοῖς πεπιστευμένοις μὲν φυλάττειν αὐτόν, ἀποκοιμηθεῖσιν δέ. εἶτα [τὰ] ἐξῆς ἡ ἱστορία ἦν ἡ τρίτη, ὅτι κατέφυγε «πρὸς <Ἀγχοὺς υἱὸν> Ἀμμάχ βασιλέα Γέθ» ὁ Δαβὶδ, καὶ ὄσσην εὔρε χάριν παρ' αὐτῷ μετὰ τὰ πολλὰ ἀνδραγαθήματα ὁ Δαβὶδ, πρὸς ὃν «ἀρχισωματοφύλακα θήσομαί σε» φησίν. ἐξῆς τούτοις ἦν ἡ ἱστορία ἢ διαβόητος ἢ περὶ τῆς ἐγγαστριμύθου καὶ περὶ τοῦ Σαμουήλ, ὅτι ἔδοξεν ἀνενηνοχένοι ἢ ἐγγαστρίμυθος τὸν Σαμουήλ καὶ ὁ Σαμουήλ προφητεύει τῷ Σαοὺλ. τεσσάρων οὐσῶν περικοπῶν, ὧν ἐκάστη πράγματα οὐκ ὀλίγα ἔχει, ἀλλὰ καὶ τοὺς δυναμένους ἐξετάζειν δυνάμενα ἀσχολῆσαι ὥρας οὐ μιᾶς συνάξεως ἀλλὰ καὶ πλειόνων, ὅτιποτε βούλεται ὁ ἐπίσκοπος προτεινάτω τῶν τεσσάρων, ἵνα περὶ τοῦτο ἀσχοληθῶμεν. τὰ περὶ τῆς ἐγγαστριμύθου, φησίν, ἐξεταζέσθω. 2 Ἐνιαὶ μὲν ἱστορίαι οὐχ ἄπτονται ἡμῶν, ἔνιαὶ δὲ ἀναγκαῖαι πρὸς τὴν ἐλπίδα ἡμῶν· οὕτω δ' εἶπον ἱστορίαι, ἐπεὶ οὐδέπω φθά νομεν ἐπὶ τὰ τῆς ἀναγωγῆς, παντὶ τῷ εἰδοτὶ ἀνάγειν ἢ ἀκούειν ἀναγομένων χρήσιμα. <τῶν οὖν τῆς ἱστορίας τινὰ μὲν χρήσιμα> πᾶσιν, τινὰ δὲ οὐ πᾶσιν. οἶον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἡ ἱστορία ἢ περὶ τοῦ Λῶτ καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἰ μὲν τι κατὰ τὴν ἀναγωγὴν ἔχει χρήσιμον, θεὸς οἶδεν καὶ ὃ ἂν χαρίσῃται τοὺς λόγους ἐκείνους ἐξετάζειν· εἰ δὲ κατὰ τὴν ἱστορίαν, ζητήσῃς ἄν· τί γὰρ ὄφελός μοι ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς περὶ τοῦ Λῶτ καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ; ὁμοίως τί ὄφελός μοι ἀπλῶς λεχθεῖσα ἡ ἱστορία τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς Θάμαρ καὶ τῶν κατ' αὐτήν; ἐπεὶ μέντοιγε ἡ ἱστορία ἢ περὶ τὸν Σαοὺλ καὶ τὴν ἐγγαστρίμυθον πάντων ἄπτεται, ἀναγκαῖα ἀλήθεια κατὰ τὸν λόγον. τίς γὰρ ἀπαλλαγίς τούτου τοῦ βίου θέλει εἶναι ὑπὸ ἐξουσίαν δαιμονίου, ἵνα ἐγγαστρίμυθος ἀναγάγῃ οὐ τὸν τυχόντα τῶν πεπιστευκότων, ἀλλὰ Σαμουήλ τὸν προφήτην; περὶ οὗ φησὶν ὁ θεὸς διὰ τοῦ Ἰερεμίου· «οὐδ' ἂν Μωσῆς καὶ Σαμουήλ πρὸ προσώπου μου, οὐδὲ τούτων εἰσακούσομαι», περὶ οὗ φησὶν ἐν ὕμνοις ὁ προφήτης· «Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουήλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν αὐτῶν, ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς», καὶ ἀλλαχοῦ «ἐὰν στῆ Μωσῆς καὶ Σαμουήλ καὶ προσεύξωνται» καὶ τὰ ἐξῆς. ἄρ' οὖν, εἰ ὁ τηλικοῦτος ὑπὸ τὴν γῆν <ἦν> καὶ ἀνήγαγεν αὐτὸν ἢ ἐγγαστρίμυθος, ἐξουσίαν ἔχει δαιμόνιον ψυχῆς προφητικῆς; τί εἴπωμεν; γέγραπται ταῦτα· ἀληθὴ ἐστὶν ἢ οὐκ ἔστιν ἀληθὴ; τὸ μὲν μὴ εἶναι ἀληθὴ λέγειν εἰς ἀπιστίαν προτρέπει (χωρὶς ῥήσει ἐπὶ κεφαλὰς τῶν λεγόντων), τὸ δὲ εἶναι ἀληθὴ ζητήσῃς καὶ ἐπαπόρησιν ἡμῖν παρέχει. 3 Καὶ μὴ γοῦν ἴσμεν τινὰς τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν ἀντιβλέψαντας τῇ γραφῇ καὶ λέγοντας· οὐ πιστεύω τῇ ἐγγαστριμύθῳ. λέγει ἢ ἐγγαστρίμυθος ἔωρακένοι τὸν Σαμουήλ, ψεύδεται. Σαμουήλ οὐκ ἀνήχθη, Σαμουήλ οὐ λαλεῖ. ἀλλ' ὥσπερ εἰσὶ τινες ψευδοπροφήται λέγοντες· «τάδε λέγει κύριος» καὶ «κύριος οὐκ ἐλάλησεν», οὕτως καὶ τὸ δαιμόνιον τοῦτο ψεύδεται, ἐπαγγελλλόμενον ἀνάγειν τὸν ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ προστασσομένον. «τίνα γὰρ ἀναγάγω;» φησίν· «Σαμουήλ ἀναγάγέ μοι». <καὶ> ταῦτα λέγεται ὑπὸ τῶν φασκόντων τὴν ἱστορίαν ταύτην μὴ εἶναι ἀληθῆ· Σαμουήλ ἐν ἄδου;

Σαμουήλ ὑπὸ ἐγγαστρι μύθου ἀνάγεται ὁ ἐξαίρετος τῶν προφητῶν, ὁ ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀνακείμενος τῷ θεῷ, ὁ πρὸ γενέσεως ἐν τῷ ἱερῷ λεγόμενος ἔσεσθαι, ὁ ἅμα τῷ ἀπογαλακτισθῆναι ἐνδυσάμενος ἐφοῦδ καὶ περιβεβλημένος διπλοῖδα καὶ ἱερεὺς γενόμενος τοῦ κυρίου, ᾧ παιδίῳ ἔτι ὄντι ἐχρημάτισεν ὁ κύριος λαλῶν; Σαμουήλ ἐν ἄδου; Σαμουήλ ἐν τοῖς κατὰ ταχθονίοις ὁ διαδεξάμενος Ἥλι διὰ τὰ τῶν τέκνων ἀμαρτήματα καὶ παρανομήματα καταδικασθέντα ὑπὸ τῆς προνοίας; Σαμουήλ ἐν ἄδου, οὗ ὁ θεὸς ἐπῆκουσεν ἐν καιρῷ θερισμοῦ πυρῶν, καὶ ὑετὸν ἔδωκεν ἔλθειν ἀπ' οὐρανοῦ; Σαμουήλ ἐν ἄδου ὁ τοιαῦτα παρρησιασάμενος, εἰ ἐπιθύμημά τινος ἔλαβεν; οὐκ ἔλαβεν τὸν μόσχον, οὐκ ἔλαβεν τὸν βοῦν, ἔκρινεν καὶ κατεδίκασεν τὸν λαὸν μένων πένης· οὐδέποτε ἔπεθύμησεν λαβεῖν τι ἀπὸ τηλικούτου λαοῦ καὶ τοσοῦτου. Σαμουήλ ἵνα τί ἐν ἄδου; ὁρᾶτε τί ἀκολουθεῖ τῷ Σαμουήλ ἐν ἄδου; Σαμουήλ ἐν ἄδου; διὰ τί οὐχὶ καὶ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν ἄδου; Σαμουήλ ἐν ἄδου; διὰ τί οὐχὶ καὶ Μωσῆς ὁ συνεζυγμένος τῷ Σαμουήλ κατὰ τὸ εἰρημένον· «οὐδὲ ἐὰν στῆ Μωσῆς καὶ Σαμουήλ, οὐδὲ ἐκείνων εἰσακούσομαι»; Σαμουήλ ἐν ἄδου; ἵνα τί μὴ καὶ Ἰερεμίας ἐν ἄδου, πρὸς ὃν εἴρηται· «πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε»; ἐν ἄδου καὶ Ἡσαΐας, ἐν ἄδου καὶ Ἰερεμίας, ἐν ἄδου πάντες οἱ προφῆται, ἐν ἄδου. 4 Ταῦτα μὲν ἔρει ὁ μὴ βουλόμενος ἀγῶνα παραδέξασθαι, ὅτι Σαμουήλ ἐστὶν ὄντως ὁ ἀναχθεὶς· ἐπεὶ δὲ δεῖ εὐγνώμονα εἶναι ἐν τῷ ἀκούειν τῶν γραφῶν, πιθανῶς καταβομβήσαντος ἡμῶν τοῦ λόγου καὶ ἀληθῶς δυναμένου ταραῖσαι καὶ κινῆσαι ἡμᾶς, ἴδωμεν πότερόν ποτε νενόηται ἡ γραφή τῷ τοῦτο μὴ παραδεξαμένῳ, ἢ ἀπὸ ἐνδόξων μὲν ἐπιχειρεῖ, ἐναντία δὲ λέγει τοῖς γεγραμμένοις. τίνα γὰρ ἐστὶν τὰ γεγραμμένα; «καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ· τίνα ἀναγάγω σοι;» τίνας πρόσωπόν ἐστιν τὸ λέγον· «εἶπεν ἡ γυνὴ»; ἄρα τὸ πρόσωπον τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐξ οὗ πεπίστευται ἀναγεγράφθαι ἡ γραφή, ἢ πρόσωπον ἄλλου τινός; τὸ γὰρ διηγηματικὸν πρόσωπον πανταχοῦ (ὡς ἴσασιν καὶ οἱ περὶ παντοδαποὺς γενόμενοι λόγους) ἐστὶ πρόσωπον τοῦ συγγραφέως· συγγραφεὺς δ' ἐπὶ τούτων τῶν λόγων πεπίστευται εἶναι οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ συγγραφεὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κινήσαν τοὺς ἀνθρώπους. οὐκοῦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει· «καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ· τίνα ἀναγάγω σοι; καὶ εἶπεν· Σαμουήλ ἀναγάγε μοι». τίς λέγει· «καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ τὸν Σαμουήλ, καὶ ἐβόησεν ἡ γυνὴ φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα»; ἐροῦμεν πρὸς ἐκεῖνον τὸν τοσαῦτα ἡμῶν καταβομβήσαντα καὶ μυρία εἰρηκότα ὡς ἄρα Σαμουήλ οὐκ ἦν ἐν ἄδου· «εἶδεν ἡ γυνὴ τὸν Σαμουήλ», ἢ διηγηματικὴ φωνὴ τοῦτο ἔφησεν, «καὶ ἐβόησεν ἡ γυνὴ φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν πρὸς Σαούλ· ἵνα τί παρελογίσω με; καὶ σὺ εἶ Σαούλ. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς· τί γὰρ ἐστὶν; μὴ φοβοῦ· τί ἐώρακας; καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν Σαούλ· θεοὺς εἶδον ἀναβαίνοντας ἐκ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν αὐτῇ· τί τὸ εἶδος αὐτοῖς; καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀνὴρ πρεσβύτερος ἀναβαίνων, καὶ αὐτὸς περιβεβλημένος διπλοῖδα ἐφοῦδ». λέγει αὐτὴν ἐώρακεναι καὶ τὸ ἱμάτιον τὸ ἱερατικόν. οἶδα δὲ ὅτι <ὁ ἐκ τοῦ> ἐναντίου [ἐκ τοῦ] λόγου λέγει· «οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης». ἀλλὰ τί ἐστὶν ὅπερ «εἶδεν ἡ γυνὴ»; «τὸν Σαμουήλ». καὶ διὰ τί οὐκ εἴρηται· εἶδεν ἡ γυνὴ δαιμόνιον, ὃ προσεποιεῖτο εἶναι Σαμουήλ; ἀλλὰ γέγραπται ὅτι «ἔγνω Σαούλ ὅτι Σαμουήλ ἐστὶν». <εἰ μὴ ἦν Σαμουήλ, ἔδει γεγράφθαι· καὶ ἐνόμιζεν Σαούλ εἶναι αὐτὸν Σαμουήλ. νῦν δὲ γέγραπται· «ἔγνω Σαούλ», οὐδεὶς δὲ ἔγνω τὸ μὴ ὄν· «ἔγνω» οὖν «Σαούλ ὅτι Σαμουήλ ἐστὶν»> «καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνησεν». εἶτα πάλιν τὸ πρόσωπον τῆς γραφῆς· «καὶ εἶπεν Σαμουήλ πρὸς Σαούλ· ἵνα τί παρώργισάς με τοῦ ἀναγαγεῖν με;» «εἶπεν» (φησὶν ἡ γραφή ἢ δεῖ πιστεῦναι) «εἶπεν Σαμουήλ· ἵνα τί παρώργισάς με τοῦ ἀναγαγεῖν με;» εἶτα πρὸς τοῦτο ἀποκρίνεται Σαούλ· «σφόδρα οἱ ἀλλόφυλοι πολεμοῦσιν ἐν ἐμοί, καὶ ὁ θεὸς ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἀπεκρίθη μοι ἔτι,

καίγε ἐν χειρὶ τῶν προφητῶν καὶ ἐν τοῖς ἐνυπνίοις ἐκάλεσα τοῦ δηλῶσαί μοι τί ποιήσω». πάλιν ἡ γραφή οὐκ ἄλλως εἶπεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς Σαμουήλ ἔφη· «καὶ ἵνα τί ἐπηρώτησάς με; καὶ κύριος ἀπέστη ἀπὸ σοῦ». ἀληθεύει ἢ ψεύδεται ταῦτα λέγων· «κύριος ἀπέστη ἀπὸ σοῦ καὶ ἐγενήθη κατὰ σοῦ καὶ ἐποίησεν ἄλλον αὐτῷ, ὃν τρόπον ἐλάλησεν ἐν χειρὶ μου, καὶ διαρρήξει τὴν βασιλείαν ἐκ χειρός σου», καὶ δαιμόνιον προφητεύει περὶ βασιλείας Ἰσραηλιτικῆς; τί φησιν ὁ ἐναντίος λόγος; ὁρᾶτε ὅσος ἀγὼν ἐστὶν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, χρειὰν ἔχων καὶ ἀκροατῶν δυναμένων ἀγίων ἀκούειν λόγων, μεγάλων καὶ ἀπορρήτων τῶν περὶ τῆς ἐξόδου, ἔτι ἐπαπορουμένων τε τῶν προτέρων οὐδὲ τῶν δευτέρων σαφῶν ὄντων, 5 ἀλλ' ὁ λόγος ἔτι ἐξετάζεται. Λέγω δὲ ὅτι ἀναγκαῖα καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ ἐξέτασις ἢ περὶ αὐτῆς, ἵνα ἴδωμεν τί ἡμᾶς ἔχει μετὰ τὴν ἐξοδον. «λελάληκεν ἐν χειρὶ μου, καὶ διαρρήξει κύριος τὴν βασιλείαν ἐκ χειρός σου καὶ δώσει αὐτὴν τῷ πλησίον σου τῷ Δαβίδ». δαιμόνιον δὲ οὐ δύναται εἰδέναι τὴν βασιλείαν Δαβὶδ τὴν ὑπὸ τοῦ κυρίου χειρο τονηθεῖσαν. «καθότι οὐκ ἤκουσας τὴν φωνὴν τοῦ κυρίου, οὐκ ἐποίησας ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ ἐν Ἀμαλήκ». ταῦτα οὐκ ἔστι ρῆματα θεοῦ; οὐκ ἔστιν ἀληθῆ; ἀληθῶς γὰρ οὐκ ἐποίησεν τὸ θέλημα κυρίου Σαούλ, ἀλλὰ «περιεποιήσατο» τὸν βασιλέα Ἀμαλήκ ζῶντα», ἐφ' ᾧ καὶ πρὸ τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξόδου ὠνείδισεν Σαμουήλ τῷ Σαούλ· «καὶ διὰ τοῦτο τὸ ρῆμα τοῦτο ἐποίησέν σοι κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· καὶ δώσει κύριος καίγε τὸν Ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ἄλλοφύλων». περὶ ὅλου λαοῦ θεοῦ δύναται δαιμόνιον προφητεῦσαι ὅτι κύριος μέλλει παραδιδόναι τὸν Ἰσραὴλ; «καίγε τὴν παρεμ βολὴν Ἰσραὴλ παραδώσει κύριος αὐτὴν ἐν χειρὶ ἄλλοφύλων. τάχυνον δὲ Σαούλ· αὔριον καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου μετ' ἐμοῦ». καὶ τοῦτο δύναται εἰδέναι δαιμόνιον, <περὶ> βασιλέα χειροτονηθέντα μετὰ χρίσματος προφητικοῦ, ὅτι αὔριον ἔμελλεν ἐξελεύσεσθαι ὁ Σαούλ τὸν βίον καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ; «αὔριον σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου μετ' ἐμοῦ». 6 Ταῦτα μὲν οὖν <δηλοῖ> ὅτι οὐκ ἔστιν ψευδῆ τὰ ἀναγεγραμμένα καὶ ὅτι Σαμουήλ ἐστὶν ὁ ἀναβεβηκώς· τί οὖν ποιεῖ ἐγγαστρίμυθος ἐνθάδε; τί ποιεῖ ἐγγαστρίμυθος περὶ τὴν ἀναγωγὴν τῆς ψυχῆς τοῦ δικαίου; ἐκεῖνος ἔφυγεν ὁ τὸν πρῶτον λόγον εἰπὼν (ἵνα [γὰρ] μὴ ἀγῶνα ἔχειν δοκῆ κατὰ τὸσαῦτα ἄλλα τὰ κατὰ τὸν τόπον ζητοῦμενα) καὶ λέγει· οὐκ ἔστι Σαμουήλ, ψεύδεται τὸ δαιμόνιον, ἐπεὶ οὐ δύναται ψεύδεσθαι ἢ γραφή. τὰ δὲ ρήματα τῆς γραφῆς [ἐστὶν] οὐκ ἔστιν ἐκ προσώπου τοῦ δαιμονίου [αὐτοῦ], ἀλλ' ἐκ προσώπου αὐτῆς· «καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ τὸν Σαμουήλ», «εἶπεν Σαούλ» τὰ λελαλημένα ἀπὸ τοῦ Σαμουήλ. πῶς οὖν λυόμενα τὰ τῆς ἐγγαστριμύθου φανεῖται τὰ κατὰ τὸν τόπον; πυνθάνομαι τοῦ προειρηκότος τὰ πρότερα (Σαμουήλ ἐν ἄδου; καὶ τὰ ἐξῆς) καὶ ἀποκρινάσθω πρὸς τὸ ἐπηρωτημένον· τίς μείζων, Σαμουήλ ἢ Ἰησοῦς ὁ Χριστός; τίς μείζων, οἱ προφηταὶ ἢ Ἰησοῦς ὁ Χριστός; τίς μείζων, Ἀβραάμ ἢ Ἰησοῦς ὁ Χριστός; ἐνθάδε μὲν οὐ τολμήσει τις τῶν ἄπαξ φθασάντων τὸν κύριον εἰδέναι Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ὑπὸ τῶν προφητῶν προκηρυχθέντα [εἶναι] εἰπεῖν ὅτι μείζων οὐκ ἔστιν ὁ Χριστὸς τῶν προφητῶν. ὅταν οὖν ὁμολογήσῃς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς μείζων ἐστίν, Χριστὸς ἐν ἄδου, ἢ οὐ γέγονεν ἐκεῖ; οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ εἰρημένον ἐν Ψαλμοῖς, ἐρμηνευθὲν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν ταῖς Πράξεσιν αὐτῶν περὶ τοῦ τὸν σωτῆρα εἰς ἄδου καταβεβηκέναι; γέ γραπται ὅτι ἐπ' αὐτὸν φέρεται τὸ ἐν πεντεκαιδεκάτῳ Ψαλμῷ· «ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν». εἶτα Ἰησοῦς μὲν Χριστὸς ἐν ἄδου, φοβῆ δὲ εἰπεῖν ὅτι ναὶ καὶ ἐκεῖ προφητεῦσαι καταβαίνει καὶ ἔρχεσθαι πρὸς τὰς ψυχὰς τὰς ἐτέρας; εἶτα μετὰ τοῦτο ἐὰν ἀποκρίνηται ὅτι Χριστὸς εἰς ἄδου καταβέβηκεν, ἐρῶ· Χριστὸς εἰς ἄδου καταβέβηκεν τί ποιήσων; νικήσων ἢ νικηθησόμενος ὑπὸ τοῦ θανάτου; καὶ κατελήλυθεν εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα οὐχ ὡς δοῦλος τῶν ἐκεῖ, ἀλλ' ὡς δεσπότης παλαίσων, ὡς πρῶτην ἐλέγομεν ἐξηγούμενοι τὸν κατὰ Ψαλμόν. «περικύκλωσάν με μόσχοι πολλοί, ταῦροι πίονες περιέσχον με·

ἤνοιξαν ἐπ' ἐμὲ τὸ στόμα αὐτῶν, ὡς λέων ἀρπάζων καὶ ὠρυόμενος. διεσκορπίσθησαν τὰ ὀσᾶ μου». μεμνήμεθα, εἶγε μεμνήμεθα τῶν ἱερῶν γραμμάτων· μέμνημαι γὰρ αὐτῶν εἰρημένων εἰς τὸν κα' Ψαλμόν. οὐκοῦν ὁ σωτὴρ κατελήλυθεν σώσων· κατελήλυθεν ἐκεῖ προκηρυχθεὶς ὑπὸ τῶν προφητῶν ἢ οὐ; ἀλλ' ἐνθάδε μὲν προεκηρύχθη ὑπὸ τῶν προφητῶν, ἀλλαχοῦ δὲ κατέρχεται οὐ διὰ προφητῶν; καὶ Μωσῆς αὐτὸν κηρύσσει ἐπιδημήσοντα τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ὥστε λέγεσθαι καλῶς ὑπὸ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν· «εἰ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύετε;» καὶ ἐπιδημήσκειν τούτῳ τῷ βίῳ Χριστὸς καὶ προκηρύσσεται Χριστὸς ἐπιδημῶν τούτῳ τῷ βίῳ. εἰ δὲ Μωσῆς προφητεύει αὐτὸν ἐνθάδε, οὐ θέλεις αὐτὸν κάκει καταβεβηκέναί, ἵνα προφητεύσῃ Χριστὸν ἐλευσεσθαι; τί δέ; Μωσῆς μὲν, οἱ δὲ ἐξῆς προφητῶν οὐχί; Σαμουὴλ δὲ οὐχί; τί ἄτοπὸν ἐστὶ τοὺς ἰατροὺς καταβαίνειν πρὸς τοὺς κακῶς ἔχοντας; τί δὲ ἄτοπὸν ἐστὶν ἵνα καὶ ὁ ἀρχίατρος καταβῆ πρὸς τοὺς κακῶς ἔχοντας; ἐκεῖνοι μὲν ἰατροὶ ἦσαν πολλοί, ὁ δὲ κύριός μου καὶ σωτὴρ ἀρχίατρος ἐστὶ· καὶ γὰρ τὴν ἔνδον ἐπιθυμίαν, ἢ οὐ δύναται ὑπὸ ἄλλων θεραπευθῆναι, αὐτὸς θεραπεύει· ἦτις «οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι» τῶν ἰατρῶν, Χριστὸς Ἰησοῦς αὐτὴν θεραπεύει. μὴ φοβοῦ, μὴ θαμβοῦ· Ἰησοῦς εἰς ἄδου γέγονεν, καὶ οἱ προφητῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ προκηρύσσουν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐπιδημίαν. 7 Εἶτα καὶ ἄλλο τι θέλω εἰπεῖν ἀπ' αὐτῆς τῆς γραφῆς. Σαμουὴλ ἀναβαίνει, καὶ τί τῷ Σαούλ λέγει ἑωρακέναί ἢ γυνή; οὐ λέγει ἑωρακέναί ἄνθρωπον· ἔπτηξεν τοῦτον ὃν εἶδεν. τίνα ὄρα; «θεοὺς ἐγώ» φησιν «εἶδον, θεοὺς ἀναβαίνοντας ἀπὸ τῆς γῆς». καὶ τάχα Σαμουὴλ οὐ μόνος ἀναβέβηκεν καὶ τότε προφητεύσων τῷ Σαούλ· ἀλλ' εἰκός, ὡσπερ ἐνταῦθα «μετὰ ὀσίου ὀσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθῶου ἀθῶος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ», καὶ εἰσὶν ἐν ταῦθα διατριβαὶ ἀγίων μετὰ ἀγίων, οὐχὶ δὲ ἀγίων μετὰ ἀμαρτωλῶν, καὶ εἰ ἄρα ποτέ, ἐστὶ τῶν ἀγίων ἢ διατριβὴ μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν ὑπὲρ τοῦ καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς σώσαι, οὕτω τάχα καὶ ἀναβαίνουντι τῷ Σαμουὴλ συναναβεβήκασιν ἦτοι ἅγια ψυχαὶ ἄλλων προφητῶν ἢ ἄγγελοι ἦσαν μετὰ τῶν πνευμάτων συναναβεβηκότες. τάχα ζητήσεις εἰ ἄγγελοι ἦσαν ἐπὶ τῶν πνευμάτων αὐτῶν; ὁ προφήτης λέγει· «ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί»· καὶ πάντα πληροῦται τῶν δεομένων σωτηρίας καὶ «πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακομίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν». τί φοβῆ εἰπεῖν ὅτι πᾶς τόπος χρήζει Ἰησοῦ Χριστοῦ; χρήζει τῶν προφητῶν ὁ χρήζων Χριστοῦ· οὐδὲ γὰρ Χριστοῦ μὲν χρήζει, τῶν δὲ εὐτρεπιζόντων Χριστοῦ παρουσίαν καὶ ἐπιδημίαν οὐ χρήζει. καὶ Ἰωάννης, οὗ μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδεὶς ἦν κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρίαν λέγοντος· «μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστίν», μὴ φοβοῦ λέγειν ὅτι εἰς ἄδου καταβέβηκε προκηρύσσων μου τὸν κύριον, ἵνα προεῖπῃ αὐτὸν κατελευσόμενον. διὰ τοῦτο, ὅτε ἦν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἤδει τὴν ἔξοδον τὴν ἐπικειμένην αὐτῷ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν ἐπυνθάνετο, οὐχί· «σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος;» (ἤδει γάρ), ἀλλά· «σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;» εἶδεν αὐτοῦ τὴν δόξαν, ἐλάλησεν πολλὰ περὶ τῆς θαυμασιότητος αὐτοῦ, ἐμαρτύρησεν αὐτῷ πρῶτος· «ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν», εἶδεν αὐτοῦ τὴν δόξαν, «δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας». τηλι καῦτα ἰδὼν περὶ Χριστοῦ ὀκνεῖ πιστεῦσαι, ἀμφιβάλλει καὶ οὐ λέγει· εἴπατε αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ Χριστός; νῦν μὴ νοήσαντες γὰρ τινες τὰ εἰρημένα λέγουσιν· Ἰωάννης ὁ τηλικούτος οὐκ ἤδει Χριστόν, ἀλλ' ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ ἤδει τοῦτον, ὃ ἔμαρτύρησεν πρὸ γενέσεως καὶ ἐφ' ᾧ ἐσκίρτησεν, ἠνίκα ἦλθεν καὶ ἡ Μαρία πρὸς αὐτόν, ὡς ἐμαρτύρησεν αὐτῷ ἢ μήτηρ αὐτοῦ λέγουσα· «ἰδοὺ γάρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὠτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ

μου». οὗτος οὖν ὁ σκιρτήσας πρὸ γενέσεως Ἰωάννης, ὁ εἰπὼν· «οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν» καί· «ὁ πέμψας με εἶπέ μοι· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ», οὗτος, φασίν, οὐκέτι ἦδει Ἰησοῦν Χριστόν; ἐν κοιλίᾳ ἦδει γὰρ αὐτόν. ἀλλὰ δι' ὑπερβολὴν δόξης ὁμοίον τι τῷ Πέτρῳ πεποίηκεν. τί ὁμοίον; οὗτος μέγα τι ἦδει περὶ τοῦ Χριστοῦ. τίς εἶμι; «τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι»; ὁ δέ· τότε καὶ τότε. σὺ δὲ τί; «σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος»· ἐφ' ᾧ καὶ μακαρίζεται, ὅτι «σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψεν» αὐτῷ, «ἀλλ' ὁ πατήρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». ἐπεὶ οὖν μεγάλα ἤκουσεν περὶ Χριστοῦ καὶ μεγάλα ὑπελάμβανεν καὶ οὐ παρεδέξατο τὴν βοήθην τὴν θεϊαν τὴν πρὸς αὐτόν· «ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τε λειωθήσεται» καί· «δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι», φησίν· «ἰλέως σοι, κύριε». μεγάλα ἦδει περὶ Χριστοῦ, οὐκ ἠθέλησεν παραδέξασθαι τὸ ταπεινὸν τερον περὶ αὐτοῦ. τοιοῦτόν τινα μοι νόει καὶ τὸν Ἰωάννην. ἐν φυλακῇ ἦν μεγάλα εἰδὼς περὶ Χριστοῦ, εἶδεν οὐρανοὺς ἀνεωγότας, εἶδεν πνεῦμα ἅγιον ἐξ οὐρανοῦ κατερχόμενον ἐπὶ τὸν σωτήρα καὶ μένον ἐπ' αὐτόν· ἰδὼν τὴν τηλικαύτην δόξαν ἀμφέβαλλεν καὶ τάχα ἠπίσται, εἰ ὁ οὕτως ἔνδοξος καὶ μέχρις ἄδου καὶ μέχρι τῆς ἀβύσσου κατελεύσεται· διὰ τοῦτο ἔλεγεν· «σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;» 8 Οὐ παρεξέβην οὐδὲ ἐπελαθόμην τοῦ προκειμένου, ἀλλὰ τοῦτο θέλομεν κατασκευάσαι ὅτι, εἰ πάντες εἰς ἄδου καταβεβήκασι πρὸ τοῦ Χριστοῦ πρόδρομοι Χριστοῦ οἱ προφηταὶ Χριστοῦ, οὕτως καὶ Σαμουὴλ ἐκεῖ καταβέβηκεν· οὐ γὰρ ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς ἅγιος. ὅπου ἐὰν ἦ ὁ ἅγιος, ἔστιν ἅγιος. μήτι Χριστὸς οὐκέτι Χριστὸς ἐστίν, ἐπεὶ ἐν ἄδου ποτὲ ἦν; οὐκέτι ἦν υἱὸς θεοῦ, ἐπεὶ ἐν τῷ καταχθονίῳ γεγένηται τόπω, «ἵνα πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων»; οὕτως Χριστὸς Χριστὸς ἦν καὶ κάτω ὢν, <καί,> ἵνα οὕτως εἶπω, ἐν τῷ κάτω τόπῳ ὢν, <τῇ> προαιρέσει ἄνω ἦν. οὕτως καὶ οἱ προφηταὶ καὶ Σαμουὴλ, κἂν κατα βῶσιν ὅπου αἱ ψυχαὶ αἱ κάτω, κάτω <μὲν> δύνανται εἶναι τόπω, οὐ κάτω δὲ εἰσιν τῇ προαιρέσει. πυνθάνομαι δέ· † ἐπροφήτευσαν τὰ ὑπερουράνια. ἐγὼ δὲ οὐ δύναμαι διδόναι δαιμονίῳ τηλικαύτην δύναμιν, ὅτι προφητεύει περὶ Σαοὺλ [Σαμουὴλ] καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ προφητεύει περὶ βασιλείας Δαβὶδ ὅτι μέλλει βασιλεύειν. εἴσονται οἱ ταῦτα λέγοντες τὰ τῆς ἀληθείας τῆς κατὰ τὸν τόπον· οὐχ εὐρήσουσιν παραστῆσαι πῶς <οὐκ> ἂν καὶ ἅγιος γένοιτο ὑπὲρ σωτηρίας τῶν κακῶς ἐχόντων εἰς τὸν τόπον τῶν κακῶς ἐχόντων. ἰατροὶ γινέσθωσαν εἰς τοὺς τόπους τῶν καμνόντων στρατιωτῶν, καὶ εἰσίστησαν ὅπου αἱ δυσωδία τῶν τραυμάτων αὐτῶν· τοῦτο ὑποβάλλει ἢ ἰατρικὴ φιλανθρωπία. οὕτω τοῦτο ὑποβέβληκεν τῷ σωτήρι ὁ λόγος καὶ τοῖς προφήταις, καὶ ἐνθάδε ἐλθεῖν καὶ εἰς ἄδου καταβῆναι. 9 Καὶ τοῦτο δὲ προσθετέον τῷ λόγῳ ὅτι <εἰ> Σαμουὴλ προφήτης ἦν, καὶ ἐξεληθόντος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἡ προφητεία, οὐκ ἄρα ἀληθεύει ὁ λέγων ἀπόστολος· «ἄρτι προφητεύω ἐκ μέρους, καὶ ἐκ μέρους γινώσκω· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται». οὐ κοῦν τὸ τέλειον μετὰ τὸν βίον ἐστίν. καὶ εἴ τι ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας, ἐκ μέρους προεφήτευσεν μετὰ πάσης παρρησίας· μεμαρτύρηται δὲ τὰ ἐνθάδε ὁ Δαβὶδ ἐπὶ τὸ τέλειον τῆς προφητείας. οὐκ ἀπέβαλεν οὖν τὴν χάριν τὴν προφητικὴν Σαμουὴλ. ὅτι δὲ οὐκ ἀπέβαλεν, οὕτως αὐτῇ ἐχρήτο, ὡς οἱ γλώσσαις λαλοῦντες, ὥστε ἂν εἰπεῖν· «τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν»; καίτοι ἐκκλησίαν οὐκ οἰκοδομεῖ ὁ γλώσση λαλῶν· καὶ γὰρ λέγει ὁ Παῦλος ὅτι ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ ὁ προφητεύων, αὐταῖς λέξεσι λέγων· «ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ». εἰ δὲ «ὁ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ», εἶχεν <δὲ> χάριν προφητικὴν (οὐ γὰρ ἀπολωλέκει αὐτὴν μὴ ἀμαρτήσας· μόνος γὰρ ἀπόλλυσι χάριν προφητικὴν, ὃς μετὰ τὸ προφητεῦσαι πεποίηκεν ἀνάξια

τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ὥστ' ἔγκα ταλιπεῖν αὐτὸν καὶ φυγεῖν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ αὐτοῦ· ὅπερ ἐφοβεῖτο τότε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὁ Δαβίδ, καὶ ἔλεγεν· «καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ»), εἰ τοίνυν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον προφητεύει, καὶ Σαμουὴλ προφήτης ἦν, «ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ», τίνα οἰκοδομεῖ; εἰς οὐρανὸν προφητεύει; τίνι; ἀγγέλοις, τοῖς μὴ χρεῖαν ἔχουσιν; <οὐ χρεῖαν ἔχουσιν> οἱ ἰσχύοντες ἰα τῶν, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες». δέονται τινες τῆς προφητείας αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἀργεῖ χάρις προφητικὴ, οὐδὲν χάρισμα ἀργεῖ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ. τῆς οὖν χάριτος τῆς προφητικῆς αἱ ψυχαὶ τῶν κοιμωμένων (<ἵνα> τολμήσω καὶ εἶπω) ἐδέοντο. ἀλλ' ἐνθάδε μὲν χρεῖαν εἶχεν τοῦ προφήτου Ἰσραὴλ· καὶ ὁ κοιμώμενος δέ, ὁ ἀπηλλαγμένος τοῦ βίου, χρεῖαν εἶχεν τῶν προφητῶν, ἵνα πάλιν οἱ προφήται αὐτῷ κηρύξωσιν τὴν Χριστοῦ ἐπιδημίαν. ἄλλως τε καὶ πρὸ τῆς τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίας ἀδύνατον ἦν τινὰ παρελθεῖν ὅπου τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ἀδύνατον ἦν παρελθεῖν τὰ τεταγμένα φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς· «ἔταξεν τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς». τίς ἠδὺ νατο ὁδοποιῆσαι; τίς ἠδύνατο τὴν φλογίνην ῥομφαίαν ποιῆσαι διελθεῖν τινὰ; ὡσπερ θάλασσαν οὐκ ἦν <οὐδενὸς> ὁδοποιῆσαι ἢ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ στόλου τοῦ πυρίνου, τοῦ στόλου τοῦ φωτὸς τοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ὡσπερ τὸν Ἰορδάνην οὐκ ἦν οὐδενὸς ὁδοποιῆσαι ἢ Ἰησοῦ (τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ τύπος ἦν ἐκεῖνος ὁ Ἰησοῦς)· οὕτω διὰ τῆς φλογίνης ῥομφαίας Σαμουὴλ οὐκ ἠδύνατο διελθεῖν, οὐκ Ἀβραάμ. διὰ τοῦτο καὶ Ἀβραάμ βλέπεται ὑπὸ τοῦ κολαζομένου, καὶ «ὑπάρχων ἐν βασάνοις ὁ πλούσιος ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄρα Ἀβραάμ», εἰ καὶ «ἀπὸ μακρόθεν ὄρα», ἀλλ' ὄρα, «καὶ τὸν Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ». περιέμενον οὖν τὴν τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίαν καὶ πατριάρχαι καὶ προφῆται καὶ πάντες, ἵν' οὕτως τὴν ὁδὸν ἀνοίξῃ. «ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός», «ἐγὼ εἶμι ἡ θύρα». ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ἵνα γένηται «ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρός, φλόξ οὐ κατακαύσει σε». ποίου πυρός; «ἔταξεν τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς»· ὥστε διὰ τοῦτο περιέμενον οἱ μακάριοι ἐκεῖ, οἰκονομίαν ποιοῦντες καὶ μὴ δυνάμενοι ὅπου τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ὅπου ὁ παράδεισος ὁ τοῦ θεοῦ, ὅπου θεὸς γεωργός, ὅπου οἱ μακάριοι καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ ἅγιοι θεοῦ γενέσθαι. 10 Οὐδὲν οὖν πρόσκομμα κατὰ τὸν τρόπον ἐστίν, ἀλλὰ πάντα θαυμασίως γέγραπται καὶ νενόηται οἷς ἂν ὁ θεὸς ἀποκαλύψῃ. περισσὸν δέ τι ἔχομεν ἡμεῖς οἱ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἐληλυθότες. τί περισσόν; ἐὰν ἀπαλλαγῶμεν ἐντεῦθεν, γενόμενοι καλοὶ καὶ ἀγαθοί, μὴ ἐπαγόμενοι τὰ τῆς ἁμαρτίας φορτία, διελευσόμεθα καὶ αὐτοὶ «τὴν φλογίνην ῥομφαίαν», καὶ οὐ κατελευσόμεθα εἰς τὴν χώραν ὅπου περιέμενον τὸν Χριστὸν οἱ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ κοιμώμενοι· διελευσόμεθα δέ, μηδὲν βλαπτόμενοι ὑπὸ τῆς φλογίνης ῥομφαίας. «ἐκάστου δὲ τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται οὕτως ὡς διὰ πυρός». διελευσόμεθα οὖν· καὶ πλέον ἔχομέν τι, καὶ οὐχὶ δυνάμεθα καλῶς βιώσαντες κακῶς ἀπαλλάξαι. οὐκ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι οὐδὲ οἱ πατριάρχαι οὐδὲ οἱ προφῆται, ὁ δυνάμεθα ἡμεῖς εἶπεν, ἐὰν καλῶς βιώσωμεν· «κάλλιον γὰρ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι». διόπερ οὕτως ἔχοντές τι πλέον καὶ πολὺ κέρδος ἐν τῷ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἐληλυθέναι, πρῶτοι τὸ δηνάριον λαμβάνομεν· ἄκουε γὰρ τῆς παραβολῆς, ὅτι «ἀρξάμενος ἐδίδου τὸ δηνάριον ἀπὸ τῶν ἐσχάτων· οἱ δὲ πρῶτοι ᾤοντο ὅτι πλεῖον τι λήψονται». σὺ οὖν πρῶτος, ὁ ἔσχατος ἐλθὼν, λαμβάνεις τοὺς μισθοὺς ἀπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.